

ку країни, але першочерговими є ті, які мають соціальну спрямованість.

Література:

1. Ковалевський В.В., Михайлик О.Л., Семенов В.Ф. Розміщення продуктивних сил. - К., 2001.
2. Лукінов І. Концептуальні основи регіональної економічної політики // Економіка України №1, 1993.
3. Продуктивні сили економічних районів України / Данилишин Б.М., Чернюк Л.Г., Горська О.В., Фащевський М.І., Антонієва Л.С., та ін. – К.: ЗАТ Нічлава, 2000.
4. Дрогунцов С.І., Чернюк Л.Г., Борщевський П.П., Данилишин Б.М., Фащевський М.І. Соціально-економічні системи продуктивних сил регіонів України. К.: Нічлава, 2002. 690 с.

УДК: 334:477.72

**ПРИНЦИПИ І СХЕМА УПРАВЛІННЯ
РОЗВИТКОМ МАЛОГО БІЗНЕСУ В РЕГІОНІ**

А.С.МОХНЕНКО – асистент, Херсонський ДАУ

Результати проведеного аналізу стану підтримки розвитку малого бізнесу в Україні показали, що він потребує подальшого удосконалення. Зрозуміло, що процес удосконалення повинен розгортатися у межах формування саме соціально-орієнтованої ринкової економіки. Принциповим, у науковій площині, стає пошук механізмів регулювання розвитком малого бізнесу, тобто пріоритетною стає сфера управління. Своєю чергою, у цій сфері постає проблема упорядкування взаємодії державних і регіональних рівнів.

Слід чітко підтримувати позицію, що на державному рівні повинні визначатися мінімально необхідні нормативи функціонування ринку малих підприємницьких структур, його загальні межі. Крім використання нормативів прямої дії, державі необхідно здійснювати економічне регулювання ринкового середовища, створюючи сприятливі умови для функціонування суб'єктів малого бізнесу. Але макроекономічне регулювання ринкового середовища суб'єктів малого бізнесу не може охопити всіх його аспектів, врахувати особливості територій. На розв'язання цієї проблеми сприятиме регіоналізація економічних реформ, яку доцільно вважати вагомим організаційно-управлінським важелем у посиленні впливу держави на соціально-економічні процеси. Адже саме на місцях іс-

нують передумови проведення в життя державної політики підтримки малого бізнесу як найбільш динамічного носія прогресу, забезпечення структурної гнучкості виробництва, ефективної зайнятості та соціальної стабільності.

Тоді конкретні пропозиції виявленої різниці націленості державних і регіональних дій повинні реалізовуватися і Національній програмі розвитку малого бізнесу, яка своєю чергою має стати невід'ємною частиною Програми соціально-економічного розвитку України.

Концентруючи увагу на регіональному рівні управління, ми виводимо чотири групи заходів, що впливають на покращення функціонування ринкового середовища суб'єктів малого бізнесу, це: стимулювання пропозиції суб'єктів малого бізнесу щодо професійної підготовки людей для підприємницької діяльності; стимулювання попиту на товари, послуги малого бізнесу; урахування співвідношення попиту й пропозиції суб'єктів малого підприємництва; допомога регіональному розвитку в фінансовій, інформаційно-консультативній, методичній сферах.

З методичної точки зору визначені групи заходів повинні бути покладені в основу впливу на ринкове середовище розвитку малого бізнесу. Рекомендується ці заходи інтегрувати у структурні підрозділи місцевих органів виконавчої влади та самоврядування (відділи сприяння підприємницькій діяльності) і регіональні об'єднання суб'єктів малого бізнесу, створені на добровільних засадах за рахунок внесків членів цих формувань. Таким чином, процес поступового удосконалення регіональних форм державного управління малим бізнесом базується на поєднанні таких ключових положень. По-перше, це стосується обов'язкового визначення специфіки конкретного регіону та існуючого в ньому економічного й природно-ресурсного потенціалу. Для Херсонської області важливого значення набувають економіко-географічне розміщення регіону, близькість кордонів із сусідніми державами; наявні природні, трудові, науково-технічні, виробничі та матеріальні ресурси, а також потенційні можливості розвитку ринкової інфраструктури. По-друге, розвиток системи моніторингу стану розвитку малого бізнесу з метою постійного визначення його ситуативного положення в регіональному економічному середовищі, а також виявлення характерних тенденцій розвитку й актуальних проблем, які можуть бути вирішені на рівні регіону. Специфіка такого моніторингу полягає в оцінці як окремих аспектів діяльності малих суб'єктів господарювання, так і рівня підприємницької активності в цілому по регіону. По-третє, дієвість системи управління підвищується за рахунок чіткого визначення наявних економічних і соціальних проблем регіо-

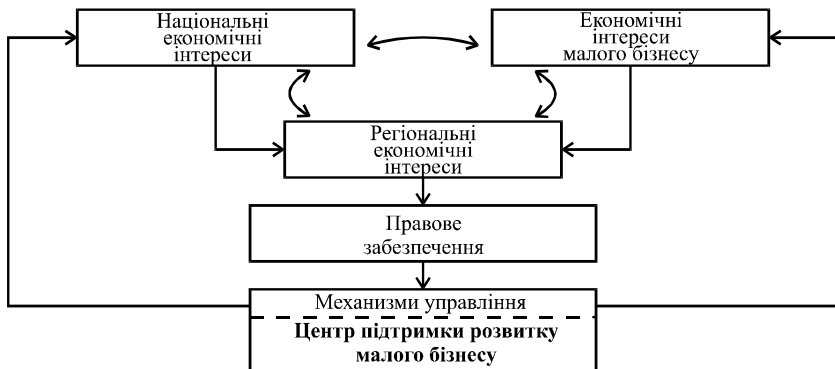
нального рівня.

Важливим аспектом визначення пріоритетів становлення і розвитку малого бізнесу в межах регіональної концепції державного регулювання є усунення територіальних і галузевих диспропорцій розміщення факторів виробництва, стимулювання ділової активності у важкодоступних районах з надлишком трудових ресурсів та зумовленим цим високим рівнем міграції населення, а також з унікальними особливостями окремих факторів чи ресурсів.

Враховуючи вищезгадане, пропонується група основних принципів удосконалення системи управління малим бізнесом у регіоні. До них відносяться принципи: максимальної свободи юридичних і фізичних осіб у проведенні підприємницької діяльності; необмеженості доступу суб'єктів малого бізнесу до засобів державної підтримки підприємства; достатнього втручання державних органів управління в діяльність малих підприємницьких структур; посилення матеріальної відповідальності за незаконну підприємницьку діяльність; забезпечення рівних умов щодо різних форм власності господарювання.

Дотримання вказаних принципів дозволяє зосередитися не тільки на адміністративно-директивних, а на фінансових методах регулювання діяльності малого бізнесу.

Принциповим тут є створення схеми управління на адаптаційних засадах. У зв'язку з цим пропонується логічна схема адаптаційного управління малим бізнесом саме з урахуванням інтересів суб'єктів господарювання (рис. 1).

Рис. 1. Схема управління процесом адаптації економічних інтересів суб'єктів господарювання

Ця схема розкриває складну організаційно-економічну систе-

му взаємопов'язаних економічних, правових, організаційних і соціальних чинників діючих у динамічному режимі. У блоці “механізм управління”, у якості пріоритетної ланки визначено Центр підтримки розвитку малого бізнесу.

Спираючись на принципову схему, що надано на рис 1, стає зрозумілим напрямки покращення, з урахуванням регіональних потреб, усіх форм регулювання розвитком малого бізнесу. Альтернативні конфігурації розвитку господарського комплексу регіону поділяються між державними і приватними інтересами суб'єктів господарювання. Та чи інша альтернативна управлінська конфігурація закріплюється у правовій, фінансовій, організаційній, матеріально-технічній та інформаційній сферах. Тільки після цього уточнення з'являється можливість визначення адекватних ситуації механізмів реалізації загальної політики щодо розвитку малого підприємництва на регіональному рівні. У такому разі реалізується принцип достатнього втручання держави в систему управління малим бізнесом в регіоні. Він торкається наступного ряду позицій, що будуються на логічному зв'язку сутностей національних і регіональних економічних інтересів. По-перше, це – сприяння розвитку малого бізнесу в напрямках забезпечення потреб населення регіону в продукції чи послугах. По-друге, це – розвиток малого бізнесу в галузях, що передбачають раціональне використання місцевих сировинних ресурсів. По-третє, це – стимулювання розвитку підприємницької діяльності в галузях, що дозволяють досягти найвищої ефективності виробництва. По-четверте, це – організація послуг не фінансового характеру, особливо щодо надання консультацій і методичної допомоги при виборі перспективніших напрямів підприємницької діяльності.

Виходячи із вищезгаданого, форма державно-регіонального управління малим бізнесом у регіоні передбачає такі заходи: надання цільової допомоги у формуванні стартового капіталу; пільгове кредитування малих підприємницьких структур, що діють у пріоритетних з точки зору розвитку регіону напрямках; конкурсний відбір суб'єктів малого підприємництва, яким буде надаватися можливість виконання державних замовлень; страхування кредитів, гарантування їх повернення комерційним банкам; формування регіональної інфраструктури малого бізнесу та створення фонду його підтримки.

Головним складником системи державно-регіональної форми управління малим бізнесом є програма заходів яка зорієнтована на довго-, середньо- і коротко- терміновий періоди. У довгостроковій програмі вирішуватимуться стратегічні цілі малого бізнесу, включаючи створення системи підготовки менеджерів для цієї

сфери за схемою: наукові розробки з проблем малого підприємництва; регіональні вищі навчальні заклади; бізнес-інноваційні центри; сфера малого бізнесу. Програмні заходи середньострокового періоду нададуть можливість забезпечити реалізацію тактичних цілей, у тому числі за рахунок створення недержавних структур підтримки малого бізнесу на рівні області (консалтинговий центр, бізнес-інформаційний центр, бізнес-інкубатор тощо). На короткостроковому терміні чітко визначаються перелік заходів, строки їх проведення і виконавців, джерела фінансування, а також передбачити конкретні юридичні, економічні, інформаційні, побутовотехнічні, освітні та інші послуги, якими можуть користуватися підприємці.

Проведення політики інтенсивного державно-регіональної форми управління малим бізнесом передбачає тісну взаємодію органів управління з малим бізнесом. Ця проблема вирішується в разі створення її дійових адаптованих конфігурацій. Якщо державно-регіональна форма має свою досить апробовану вертикальну ієрархічно підпорядковану структуру, то на таких подвійних взаємодіях, як “національні економічні інтереси – економічні інтереси малого бізнесу” і “регіональні економічні інтереси – економічні інтереси малого бізнесу” таких структур немає. Така ситуація значною мірою стримує позитивний рух у напрямку досягнення ефективного управління малим бізнесом.

Пріоритетним є ланцюг “регіональні економічні інтереси – економічні інтереси малого бізнесу”. Торкаючись цієї проблеми в роботі, пропонується загальний принцип побудови на цій основі особливої організаційно-економічної структури управління.

Таку систему слід формувати на принципі корпоративності інтересів різноманітних суб'єктів господарювання. У такому разі нові управлінські структури повинні бути позадержавними і формуватися на змішаних формах власності. Цей факт дійсно сприяє процесу самоуправління малого бізнесу на сучасний організаційно-економічних засадах.

Таким чином, збільшується рівень вірогідності упорядкування зусиль у досягненні не лише економічних цілей щодо стабілізації економічного становища в регіоні, а й забезпечення розв'язання важливих соціальних завдань.

Запропоновані принципи та схеми удосконалення системи управління малим бізнесом сприяють активізації загального економічного середовища регіону за умови їх оперативного впровадження.

Література:

1. Маршалова А.С., Новоселов А.С. Основы теории регионального воспроизводства. – М.: Экономика, 1998. – 192 с.
2. Реверчук С.К., Кубай Н.Є. Програми підтримки МП: суттєвий внесок у розвиток // Діло. – 1995. – №43. – С. 14-19.
3. Удосконалення методів економічного регулювання та форм підтримки малих підприємницьких структур на регіональному рівні / Під ред. С.І. Дорогунцова, Б.М. Данилишина. – К.: НАН України; Рада по вивченню продуктивних сил України, 1998. – 29 с.
4. Шурус А. Субъекты малого предпринимательства и система его государственной поддержки // Российский экономический журнал. – 1996. – №5,6. – С. 65-76.